

การวางแผนก่อนการตั้งครรภ์ในสตรีที่มีโรคทางอายุกรรม

ผศ.ดร.พญ.พัชรดา อมาตยกุล

การวางแผนก่อนการตั้งครรภ์เป็นเรื่องสำคัญที่หลายคู่สมรสมองข้าม ส่วนใหญ่เป็นเพราะไม่ได้ตระหนักว่า ถ้าตั้งครรภ์ขึ้นมาอาจมีความเสี่ยงและภาวะแทรกซ้อนต่อมารดาและทารก โดยเฉพาะในสตรีที่มีโรคประจำตัวทางอายุกรรมบางอย่าง และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะสตรีที่มีโรคประจำตัวเหล่านั้นไม่ได้รับคำแนะนำที่เหมาะสมว่า ควรคุมกำเนิดอย่างไร และโรคต่าง ๆ นั้นควบคุมได้ดีเพียงพอที่จะให้ตั้งครรภ์ได้หรือไม่ ตลอดจนยาที่ใช้รักษาโรคทางอายุกรรมนั้น ๆ อาจส่งผลทำให้ทารกเกิดความพิการแต่กำเนิดและมีการเจริญเติบโตในครรภ์ที่ผิดปกติได้

โรคทางอายุกรรมที่สำคัญที่ควรต้องได้รับการประเมินก่อนการตั้งครรภ์จากอายุรแพทย์และสูติแพทย์ ได้แก่

- 1. โรคเบาหวาน** ในสตรีที่เป็นโรคเบาหวานก่อนการตั้งครรภ์ไม่ว่าจะรักษาด้วยยาอินหรือยาฉีดอินซูลิน จะต้องควบคุมระดับน้ำตาลได้ดีก่อนการตั้งครรภ์ ควรตรวจการทำงานของไต จอประสาทตา หัวใจและหลอดเลือดก่อนว่ามีความผิดปกติหรือไม่ ในช่วงตั้งครรภ์ฮอร์โมนจากการตั้งครรภ์จะส่งผลให้ควบคุมระดับน้ำตาลได้ยากมากขึ้น ถ้ายังควบคุมโรคเบาหวานได้ไม่ดี จะเพิ่มความเสี่ยงต่อการแท้งบุตร ความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ทารกโตช้าในครรภ์ การคลอดก่อนกำหนด และทารกเสียชีวิตในครรภ์
- 2. โรคความดันโลหิตสูง** ควรตรวจการทำงานของไต หัวใจและหลอดเลือดก่อนว่ามีความผิดปกติหรือไม่ ยาที่ใช้รักษาความดันโลหิตสูงก่อนตั้งครรภ์บางตัว ทำให้ทารกมีความพิการแต่กำเนิดได้ ดังนั้นอายุรแพทย์อาจพิจารณาเปลี่ยนยารักษาความดันโลหิตสูงในผู้ป่วยบางรายที่ต้องการวางแผนจะตั้งครรภ์ การตั้งครรภ์ในภาวะที่ความดันโลหิตสูงยังควบคุมได้ไม่ดี จะเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดครรภ์เป็นพิษ เส้นเลือดในสมองแตก รกลอกตัวก่อนกำหนด เพิ่มอัตราการตายของมารดา ส่วนทารกจะมีความเสี่ยงต่อภาวะทารกโตช้าในครรภ์และการคลอดก่อนกำหนด
- 3. โรคภูมิคุ้มกันต่อต้านเนื้อเยื่อตนเองหรือโรคทางเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน** เช่น Systemic lupus erythematosus (SLE) ผู้ป่วยที่วางแผนจะตั้งครรภ์ควรต้องไม่มีภาวะแทรกซ้อนทางไตหรือความดันโลหิตสูง และโรคจะต้องอยู่ในระยะสงบไม่น้อยกว่า 6 เดือน จึงจะตั้งครรภ์ได้ เพราะการตั้งครรภ์จะทำให้อาการของโรคเป็นมากขึ้นและควบคุมโรคได้ยากขึ้น ในระหว่างการตั้งครรภ์จำเป็นต้องได้รับการตรวจติดตามผลเลือดและความผิดปกติของไตอย่างสม่ำเสมอ การตั้งครรภ์ในขณะที่โรคยังไม่สงบจะเพิ่มความเสี่ยงต่อการแท้งบุตร ความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ทารกโตช้าในครรภ์ การคลอดก่อนกำหนด

4. **โรคไทรอยด์เป็นพิษ** การรักษาหลายวิธี เช่น การกินยา การผ่าตัดต่อมไทรอยด์ ยาที่ใช้รักษาโรคไทรอยด์ก่อนตั้งครรภ์บางตัว ทำให้ทารกมีความพิการแต่กำเนิดได้ ส่วนสตรีที่รักษาด้วยวิธีการกินแร่รังสีควรคุมกำเนิดไปก่อนอย่างน้อย 6 เดือน ผลการตรวจเลือดดูค่าการทำงานของไทรอยด์และอาการของโรคควรต้องอยู่ในระยะสงบอย่างน้อย 6 เดือนจึงจะสามารถตั้งครรภ์ได้ การตั้งครรภ์ในขณะที่โรคยังไม่สงบจะเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะไทรอยด์เป็นพิษรุนแรง (thyroid storm) ความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ ซึ่งจะเพิ่มอัตราการตายของมารดา ส่วนทารกจะเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะทารกโตช้าในครรภ์ การคลอดก่อนกำหนด
5. **โรคหัวใจ** เช่น โรคหัวใจผิดปกติแต่กำเนิด ลิ้นหัวใจรั่ว หัวใจโต ควรได้รับการประเมินจากแพทย์ก่อนว่าสามารถตั้งครรภ์ได้หรือไม่ เพราะบางภาวะถ้าตั้งครรภ์ มารดามีโอกาสเสียชีวิตสูงถึงร้อยละ 50 สำหรับยาที่ใช้รักษาโรคหัวใจหรือยาต้านการแข็งตัวของเลือดก่อนตั้งครรภ์บางตัว ทำให้ทารกมีความพิการแต่กำเนิดได้ เช่น warfarin ในสตรีที่มีโรคหัวใจเหล่านี้ถ้าตั้งครรภ์จะเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะหัวใจล้มเหลว ลิ่มเลือดอุดตันในเส้นเลือด เพิ่มอัตราการตาย ส่วนทารกจะเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะทารกโตช้าในครรภ์ การคลอดก่อนกำหนด และถ้ามารดาเป็นโรคหัวใจผิดปกติแต่กำเนิด ทารกจะมีโอกาสเป็นโรคหัวใจผิดปกติแต่กำเนิดมากขึ้น

การปรึกษาอายุรแพทย์และสูติแพทย์เพื่อวางแผนก่อนการตั้งครรภ์ในสตรีกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะถ้ายังไม่เหมาะสมที่จะตั้งครรภ์ ทางสูติแพทย์จะแนะนำวิธีการคุมกำเนิดที่เหมาะสมต่อโรคแต่ละโรคให้สตรีเหล่านี้ และถ้าตั้งครรภ์ขึ้นแล้ว สตรีเหล่านี้ควรต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ฝากครรภ์ในคลินิกฝากครรภ์เสี่ยงสูง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการตั้งครรภ์ที่มีคุณภาพ ลดภาวะแทรกซ้อนต่อทั้งมารดาและทารก